

АНАЛІЗ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ЯВИЩА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Феноменальний інформаційний простір неможливий ззовні фізично втіленого інформаційного простору. Реальне людське життя – це простір феноменальної, такої, що суб'єктивно переживається, інформації, яка виникає і функціонує в площині активізації вищеназваної об'єктивної і суб'єктивної інформаційної онтології людини (внутрішній фізично втілений інформаційний простір людини) при його взаємодії із зовнішнім світом (зовнішнім фізично втіленим інформаційним простором). Отже, тут простежується прямий зв'язок між суб'єктивною, особовою інформаційною природою людини і об'єктивними інформаційними явищами. Так визначається взаємозв'язок інформаційної культури особистості з об'єктивними соціальними явищами, з явищами глобалізованого світу.

Проблема інформаційної безпеки на рівні кожної конкретної людини може бути розглянута через призму позитивних характеристик, властивих: а) об'єктивній і суб'єктивній інформаційній онтології, б) інформації, що знов надходить ззовні, в) механізмі кореляції (а) і (б), точніше – механізмі включення нової інформації в систему особливо значущих сенсів, що формуються на основі онто- і епоінформаційних систем людини. Цю структуру розробив і ввів білоруський дослідник Лазаревич. Найбільший інтерес в плані вирішення проблеми інформаційної безпеки людини представляє сфера суб'єктивної інформаційної онтології, якщо, власне, можливе таке визначення як "суб'єктивна онтологія". Це придбані людиною досвід і знання, які, з одного боку, атрибутивно йому належать, а з іншого, – в певних контекстах функціонально визначають різні сторони людської активності. Інформаційна безпека на цьому рівні визначається особистісним життєвим досвідом, інститутами виховання і освіти, формуванням інформаційної культури.

Тому інформаційна культура – це комплекс умінь, що допомагають людині бачити і розпізнавати, дійсний зміст, закладений в інформації. Такий дійсний зміст деколи прихований, але він завжди присутній. Інформаційна культура – це уміння раціоналізувати, розкривати і осмислювати прихований зміст інформації. З іншого боку – це уміння розуміти багатозначність інформації, її ціннісну наповненість. Інформація – це впорядковане, відібране наповнення змісту і ідейного сенсу. Ідейний сенс оформляє інформацію. Це серцевина інформації. Всякий ідейний сенс на особовому рівні – це система цінностей і ціннісних орієнтацій. Всякий зміст, смислова наповненість його в процесуальному аспекті – це аксіологічна домінанта. Отже, інформаційна культура неможлива без сформованої системи цінностей людини. На основі такої системи цінностей відбувається відбір інформації, її розкриття. Інформація, сама етимологія терміну указує на те, що це щось, що формує, зайшовши всередину, формує зсередини. Багатозначність інформації приводить до того, що інформація носить приховані значення, здатні формувати людину, особистість. Інформаційна культура – уміння розкривати ці сенси, уміння не піддаватися переформатуванню, неприйняття "ворожої" інформації, "чужих" кодів. Тому існування інформаційної культури можливе на основі чіткої сформованої системи етичних і ціннісних орієнтацій, оскільки нестійкість такої системи приводить до можливості інформаційного вторгнення і переформатування системи. Інформаційне вторгнення направлене саме на зміну етичних і ціннісних орієнтацій, на формування певної ціннісної картини світу, в рамках якої особистість діятиме. Таке формування є необхідною умовою спокійного існування певних соціальних утворень, певних груп населення.

Встановлювані соціальні відносини, вигідні тим або іншим прошаркам, можливо поколивати лише у тому випадку, коли сформована у верств населення певна система цінностей не відповідає цінностям даного соціуму. Якщо соціумом "володіє" певний прошарок, то адекватна оцінка дій цього прошарку по відношенню до даного "захопленого" населення можлива тільки при допомозі чітко сформованої системи ціннісних координат. На основі такої системи ціннісних координат особистість може дати оцінку тим або іншим діям прошарку, що управляє. Якщо поколивати її, не давати формуватися, або сформувати ціннісну систему координат, не направлену на ідеали братерства і співпраці, ідеали соціальної справедливості, соціального благоденства, а на основі егоїзму – це не дозволить сформуватися руху проти. Тому нестійка система координат знижує соціальну активність і, отже, ризик соціальних революцій і протестів.

Таким чином, особистість, не захищена інформаційною культурою, інформаційним імунітетом, підвладна інформаційному впливу. Такий вплив, базуючись на основі впливу на особистісному рівні, змінює спосіб і характеристику соціальних відносин. Інформаційна культура особистості виступає тому соціальним пріоритетом. Саме формування чіткого ціннісного кістяка не несе за собою однозначну гарантію інформаційної безпеки, оскільки неосмислення багатшаровості інформації і неуміння розкривати таку багатшаровість, а дії інформаційних каналів, які своїм інформаційним буттям як таким формують інформаційну картину, приводить до підриву ціннісної системи координат людини. Інформація тут діє як вірус, прикидається "своїм", але упроваджує чужорідні гени, "чужі" коди.

Інформаційна культура в даному моменті історичного дослідження осмислюється багатьма науковими діячами. Найважливішими з визначень інформаційної культури є наступні нижченаведені. Так М. Г. Вохришева визначає інформаційну культуру як "область культури, пов'язану з функціонуванням інформації в суспільстві і формуванням інформаційних якостей особистості". Дане визначення не відноситься до антропологічної сфери, а більш до соціологічної. Будь-яка культура існує як явище об'єктивоване і як прояв суб'єктивної властивості, суб'єктивного характеру, як явище, що отримало свій прояв в конкретній реалізації особистості. Дане визначення розглядає сферу соціальних явищ, а не антропологічних.

Н. Б. Зінов'єва у роботі "Інформаційна культура особистості: Введення в курс" визначає останню як "гармонізацію внутрішнього світу особистості в ході освоєння всього об'єму соціально-значущої інформації". Достатньо близьке до істотних характеристик це визначення, все ж таки, дещо розпливчате і не експлікує деякі важливі моменти існування інформаційної культури в глобалізованому суспільстві, а саме той аспект, що в сучасному світі інформаційних воєн соціально-значущою інформацією може вважатися інформація "шкідлива" для даного суспільства. Не враховується той момент, що в суспільстві, що глобалізується, завдяки інформатизації (існують впливові теорії глобалізації, що стверджують, що сучасний глобальний капіталізм відбувається шляхом надінформатизації суспільства), існують різні, деколи протилежні соціально значущі види інформації. Важливим в розумінні інформаційної культури є визначення Гречихіна: "Інформаційна культура – інформаційна діяльність аксіологічного характеру, тобто обумовлена цінностями культури." У даному визначенні враховується, так би мовити тільки виробничий аспект, але не сотворчий (хоча сотворчий аспект – теж виробничий, тільки для своєї особистості). Культура – це не діяльність, це якість діяльності.

Спеціальним характером відмічено визначення Б. А. Семеновкера "Інформаційна культура – сукупність інформаційних можливостей, які доступні фахівцеві в будь-якій сфері діяльності у момент розвитку цивілізації." Глибиною відрізняється визначення Є. А. Медведєвої. Вона стверджує, що "інформаційна культура – рівень знань, що дозволяє людині вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати участь в його формуванні і сприяти інформаційній взаємодії". Але культура – це не рівень знань, оскільки в культуру входять ще і навик, і вміння. Знання – це тільки матеріальна база дії, як мовиться, "можна знати, але не робити". Найбільш близькими до суті інформаційної культури, на нашу думку, є визначення Є. Л. Семенок "Інформаційна культура – ступінь досконалості людини, суспільства або певної його частини у всіх можливих видах роботи з інформацією: її отриманні, накопиченні, кодуванні і переробці будь-якого роду, в створенні на цій основі якісно нової інформації, її передачі, практичному використанні."

Інформаційна культура характеризує рівні розвитку конкретних суспільств, народностей, націй, а також специфічних сфер діяльності (наприклад, культура праці, побут, художня культура). Інформаційна культура нерозривно пов'язана з другою (соціальною) природою людини. Вона є продуктом його творчих здібностей, виступає змістовною стороною суб'єкт-суб'єктних і об'єкт-об'єктних відносин, зареєстрованих за допомогою різних матеріальних носіїв. По іншому – це історична пам'ять, або, за Лазаровичем, щось близьке до об'єктивної інформаційної онтології людини. Як пише І. Р. Хангельдієва, "інформаційна культура – якісна характеристика життєдіяльності людини в області отримання, передачі, зберігання і використання інформації, де пріоритетними є загальнолюдські духовні цінності".

В цілому, підбиваючи підсумки, хочеться сказати, що інформаційна культура – це історична пам'ять і вміння декодувати інформацію, не переформатувавшись. В першу чергу, нас цікавить вміння не переформатуватися, зберегти ідентичність під тотальним інформаційним впливом, а не вміння користуватися інформацією. Це, на нашу думку, найголовніший аспект в термінологічному визначенні явища інформаційної культури.